

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne: 23.8.2017
Čj. MSP-568/2015-OD-SPZ/8
Počet listů:3
Přílohy:4

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. zemř. Š.M. - stížnost pro porušení zákona
Příloha:

1. Soudní spis bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně, sp. zn. 1 Rtv 55/92
2. Stejnopis rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 7.1.1954, sp. zn. T 110/53
3. Archivní dokumentace týkající se amnestie prezidenta republiky ze dne 9.5.1955
4. Podnět ke stížnosti pro porušení zákona JUDr. L. M. v opise

Podle § 266 odst. 1 tr. řádu podávám ve prospěch obviněného zemř. Š.M.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 19.11.1992, sp. zn. 1 Rtv 55/92.

Rozsudkem bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 7.1.1954, sp. zn. T 110/53, byl Š.M. uznán vinným trestným činem nenastoupení služby v branné moci dle § 265 odst. 1 trestního zákona č. 86/1950 Sb. a trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 86/1950 Sb. a odsouzen mimo jiné k trestu odnětí svobody v délce 3 let nepodmíněně.

Rozsudek nabyl právní moci dnem vyhlášení, tedy dne 7.1.1954.

Trestnost činu obviněného byla spatřována v tom, že

1. dne 31.10.1953 nenastoupil do 24 hodin vojenskou základní službu, jak k tomu byl dle řádně mu doručeného povolávacího rozkazu povinen a musel být ke svému útvaru předveden dne 11.11.1953 orgánem VB (veřejné bezpečnosti);
2. dne 11.11.1953 po předvedení k výkonu vojenské služby tuto odmítl konat, převzít přidělenou mu zbraň a vykonat vojenskou přísahu, přičemž svoje záporné stanovisko k vojenské službě v obou případech odůvodňoval tím, že mu to nedovoluje jeho náboženské přesvědčení.

Obviněný Š.M. požádal v dané trestní věci podnětem ze dne 22.5.1992, doručeným bývalému Vojenskému obvodovému soudu v Bratislavě, který byl dne 4.9.1992 postoupen bývalému Vojenskému obvodovému soudu v Brně, o rehabilitaci dle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb.

Usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 19.11.1992, sp. zn. 1 Rtv 55/92, byl rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 7.1.1954, sp. zn. T 110/53, dle § 14 odst. 1 písm. f) zák. č. 119/90 Sb. zrušen ve výroku o trestu a podle § 14 odst. 3 téhož zákona byla zrušena všechna další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Toto usnesení bylo stručně odůvodněno tím, že bývalý Nižší vojenský soud v Brně provedl v posuzované věci dokazování v potřebném rozsahu, a nepochybil, když uznal Š.M. vinným v souladu s trestním zákonem.

V rámci přezkumného řízení o soudní rehabilitaci však Vojenský obvodový soud v Brně dospěl k závěru, že při ukládání trestu odnětí svobody obviněnému Š.M. bylo postupováno nepřiměřeně přísně, když byl jmenovanému uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 3 let, jelikož ze spisového materiálu jednoznačně vyplynulo, že obviněný Š.M. žil řádným životem a šlo u něho o prvé porušení platných zákonů v souvislosti s jeho náboženským přesvědčením. Na základě této úvahy dospěl bývalý Vojenský obvodový soud v Brně k závěru, že byly splněny podmínky pro zrušení rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 7.1.1954, sp. zn. T 110/53, ve výroku o trestu ve smyslu § 14 odst. 1 písm. f) zák. č. 119/1990 Sb., neboť uložený trest je ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti činu pro společnost.

Usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně, č.j. 1 Rtv 55/92-12, nabylo právní moci 19.11.1992, tedy dnem vyhlášení.

Následně usnesením téhož soudu ze dne 26.11.1992, sp. zn. 1 Rtv 55/92, rozhodl bývalý Vojenský obvodový soud v Brně o účasti Š.M. na amnestii prezidenta republiky ze dne 9. 5. 1960, přičemž podle článku V, s odkazem na část II, a článku III tohoto rozhodnutí zastavil podle § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. a) tr. řádu trestní stíhání Š.M. pro skutky, v nichž byl spatřován trestný čin nenastoupení služby v branné moci podle § 265 odst. 1 zák. č. 86/50 Sb. a trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) téhož zákona.

Na základě žádosti jmenovaného ze dne 2.12.1992, podané v zákonem stanovené lhůtě, o projednání trestní věci rozhodl bývalý Vojenský obvodový soud v Brně rozsudkem ze dne 22.12.1992, sp. zn. 1 Rtv 55/92, tak, že při nezměněném výroku o vině z rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 7.1.1954, sp. zn. T 110/53, kterým byl obviněný Š.M. uznán vinným trestným činem nenastoupení služby v branné moci podle § 265 odst. 1 zák. č. 86/50 Sb. a trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) téhož zákona, se z důvodu uvedeného v § 227 tr. řádu obviněnému Š.M. trest neukládá.

V odůvodnění rozsudku bývalý Vojenský obvodový soud v Brně stručně uvedl, proč postupoval v intencích ust. § 227 tr. řádu.

Proti citovanému rozsudku bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně nebyl podán procesními stranami opravný prostředek. Rozsudek nabyl právní moci dnem 7.1.1993.

Pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 19.11.1992, sp. zn. 1 Rtv 55/92, byl porušen zákon v ust. § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zák. č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zák. č. 47/1991 Sb. ve vztahu k ust. § 265 odst. 1 a § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb.

V návaznosti na citované usnesení je vadné i další usnesení vydané bývalým Vojenským obvodovým soudem v Brně dne 26.11.1992, sp. zn. 1 Rtv 55/92, a v neposlední řadě rovněž rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 22.12.1992, sp. zn. 1 Rtv 55/92, který nabyl právní moci 7.1.1993.

Podle § 15 odst. 1 Ústavy Československé republiky z roku 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) se svoboda svědomí zaručuje.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb. bylo účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zjistí-li soud v přezkumném řízení, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné zejména proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, zruší rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je vadné.

Podle § 265 odst. 1 tr. zákona č. 86/1950 Sb. se trestného činu nenastoupení služby v branné moci dopustil ten, kdo v úmyslu vyhnout se trvale vojenské činné službě nebo zvláštní službě nenastoupil službu v branné moci do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v povolávacím rozkaze.

Podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 86/1950 Sb. se trestného činu vyhýbání se služební povinnosti dopustil ten, kdo se úmyslně vyhýbal plnění služební povinnosti mimo jiné i tím, že se odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení.

Podle § 2 odst. 3 tr. řádu č. 87/1950 Sb. bylo úkolem soudu v trestním řízení zejména spravedlivé rozhodování v trestních věcech.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně se v rámci rehabilitačního řízení těmito ustanoveními důsledně neřídil. Rehabilitace byla zúžena pouze na výrok o trestu a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině, i když smyslem zákona o soudní rehabilitaci je a bylo rehabilitovat, a to nejen právně, ale i morálně co nejvíce těch, kteří v období totalitního režimu trpěli a byli pronásledováni.

V dané věci lze konstatovat, že došlo k porušení zákona tím, že rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 7.1.1954, sp. zn. T 110/53, byl zrušen pouze ve výroku o trestu podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. a bez nápravy byl ponechán v platnosti výrok o vině, když rehabilitační senát v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že výrok o vině ze zmiňovaného rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně je správný, jelikož ten provedl dokazování v potřebném rozsahu a správně zjistil skutkový stav. Třebaže lze souhlasit s názorem, že skutkový stav byl spolehlivě zjištěn a bylo možno z něj vycházet, rehabilitační senát se plně spolehl na právní hodnocení provedené v roce 1954 a nezabýval se dostatečně obhajobou obviněného, již nehodnotil v kontextu ústavně zaručených osobnostních práv, ač bylo jeho povinností provést ústavně konformní výklad i starších trestněprávních norem a zajistit účel rehabilitačního řízení deklarovaný v § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb.

Ignorace ústavně zaručených práv ve vztahu k ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., jehož účelem bylo zrušení odsuzujících soudních rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti označoval zákon za trestné, vyplývá i z dalšího postupu rehabilitačního senátu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně, jenž následně vydal rozsudek, kterým při nezměněném výroku o vině Š.M. trest neuložil toliko s poukazem na aplikaci amnestie prezidenta republiky vyhlášené dne 9.5.1960 a užití § 227 tr. řádu, podle jehož znění účinného do 31.12.1993 platilo, jestliže byly podmínky pro zastavení trestního stíhání v důsledku udělení milosti, amnestie nebo promlčení a v řízení se pokračovalo jen proto, že obžalovaný na projednání věci trval (§ 11 odst. 2

tr. řádu), soud, neshledá-li žádný jiný důvod ke zproštění obžalovaného, vysloví sice vinu, trest však neuloží.

Účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně naplněn. Tento soud náležitě nezvážil, že obviněný Š.M. svým jednáním toliko uplatnil právo na svobodu svědomí zaručené tehdejší Ústavou (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.). Pokud by tak učinil, shledal by, že skutek uvedený v obžalobě vojenského prokurátora, není a nebyl trestným činem pro absenci jeho imanentního znaku – protiprávnosti. Právo na svobodu svědomí přitom nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítní vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na náleží Ústavního soudu ze dne 26.3.2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02, podle něhož výklad i sebestarších trestněprávních norem, je-li díky využitelnému procesnímu prostředku prováděný soudem dnes s důsledky pro posouzení trestního postihu osoby, tedy s důsledky zasahujícími do osobní sféry takové osoby, nemůže být proveden bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky. Jen takto omezeně, hodnotově diskontinuálně, lze chápat kontinuitu se „starým právem“, jehož aplikace (zákonost) je předmětem soudobého řízení o stížnosti pro porušení zákona. Svoboda svědomí se projevuje v rozhodnutích jednotlivce učiněných v určitých konkrétních situacích, tedy „tady a teď“, pociťovaných jako hluboce prožitá povinnost. Strukturálním znakem svědomí je kromě souvztažnosti k normě a zároveň k situaci i osobní prožitek bezpodmínečné povinnosti. Svoboda svědomí přitom patří k tzv. základním právům absolutním, tj. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že tzv. Ústava 9. května (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) sice v § 15 svobodu svědomí deklarovala, avšak zároveň ji negovala tím, že stanovila, že svoboda svědomí nemůže být důvodem k odepření splnění občanské povinnosti, kterou stanovil obyčejný zákon. Odepřela tedy svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva, když toto nové omezení svobody svědomí přerušilo kontinuitu chápání svobody svědomí jakožto absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina ČSR z roku 1920.

Vzhledem k průběhu přezkumného rehabilitačního řízení mám za to, že je na místě, aby Nejvyšší soud sám rozhodl o návrhu na rehabilitaci a tedy zrušil podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 7.1.1954, sp. zn. T 110/53, protože skutky byly uznány trestné v rozporu s tehdy platným zákonem, a to Ústavou 9. května z roku 1948 (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.) a zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud ostatně podobně rozhodl již v minulosti např. svým rozsudkem ze dne 1.7.2014, sp. zn. 7 Tz 19/2014.

S přihlédnutím k důkazní i procesní situaci, kdy reálně nepřipadá v úvahu jakékoliv doplňování dokazování, se domnívám, že je možné a vhodné, aby Nejvyšší soud též sám rozhodl o zproštění obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) tr. řádu, poněvadž ze všech shora

uvedených skutečností je zřejmé, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Takto Nejvyšší soud už rovněž v minulosti rozhodoval, a to např. rozsudkem ze dne 26.4.2001, sp. zn. 11 Tz 28/2001.

Na základě výše uvedených skutečností **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1) Podle § 268 odst. 2 tr. řádu vyslovil, že usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 19.11.1992, sp. zn. 1 Rtv 55/92, byl v neprospěch obviněného zemř. Š.M. porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ust. § 265 odst. 1 a § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/50 Sb.,
- 2) podle § 269 odst. 2 tr. řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 19.11.1992, sp. zn. 1 Rtv 55/92, zrušil a dále zrušil i všechna rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a to zejména usnesení téhož soudu ze dne 26.11.1992, sp. zn. 1 Rtv 55/92 a též rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 22.12.1992, sp. zn. 1 Rtv 55/92,
- 3) a dále postupoval podle § 271 odst. 1 tr. řádu a podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně, PSP-47, ze dne 7.1.1954, sp. zn. T 110/53, a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu,
- 4) podle § 226 písm. b) tr. řádu zprostil obviněného zemř. Š.M. žaloby pro skutky spočívající v tom, že dne 31.10.1953 nenastoupil do 24 hodin vojenskou základní službu, jak k tomu byl dle řádně mu doručeného povolávacího rozkazu povinen a musel být ke svému útvaru předveden dne 11.11.1953 orgánem VB (veřejné bezpečnosti), a dne 11.11.1953 po předvedení k výkonu vojenské služby, tuto odmítl konat, převzít přidělenou mu zbraň a vykonat vojenskou přísahu, přičemž svoje záporné stanovisko k vojenské službě v obou případech odůvodňoval tím, že mu to nedovoluje jeho náboženské přesvědčení, čímž měl spáchat trestné činy nenastoupení služby v branné moci podle § 265 odst. 1 trestního zákona č. 86/1950 Sb. a vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) téhož zákona, neboť v žalobním návrhu označené skutky nejsou trestnými činy.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [8 Tz 65/2017](#)